

“TARBIYA FANINI JORIY ETILISHIDAGI KAMCHILIKLAR VA YUTIQLAR”**Abdupattayev Hasanboy Abdurahmonovich***Qo‘qon Davlat Pedagogika instituti**p.f.f.(PhD) katta o‘qituvchisi***Hasanov Muxtorjon Qaxramonjon o‘g‘li***QDPI Tarix yo‘nalishi I-bosqich talabasi*

Annotatsiya: Maqolada O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan 2020/2021 o‘quv yilidan boshlab xalq ta‘limi tizimiga “Tarbiya” fanini bosqichma-bosqich joriy qilish yuzasidan berilgan taklif “tarbiya” va “milliy tarbiya” tushunchalarining ilmiy tadqiq etish masalasini kun tartibiga olib chiqqanligi haqida so‘z boradi. Unda mazkur tushunchalar ilmiy-pedagogik, ijtimoiy-mafkuraviy hamda tarixiy nuqtayi nazardan tahlil etilgan.

Kalit so‘zlar: tarbiya, milliy tarbiya, Uzluksiz ma‘naviy tarbiya Konsepsiyasi, “Tarbiya” fani, akademik ta‘lim, ijtimoiy aloqa, o‘yin, o‘z-o‘zini anglash, obyektiv va subyektiv ta‘sir.

Аннотация: В статье говорится, что предложение Президента Республики Узбекистан о постепенном введении предмета «Образование» в систему народного образования с 2020/2021 учебного года поставило вопрос о проведении научных исследований по понятиям «образование» и «воспитание». «народное образование». Анализируются эти концепции с научно-педагогической, социально-идеологической и исторической точек зрения.

Ключевые слова: образование, национальное образование, концепция непрерывного духовного образования, предмет “воспитание”, академическое образование, социальная коммуникация, игра, самосознание, объективное и

Annotation: The article says that the proposal of the President of the Republic of Uzbekistan on the gradual introduction of the subject "Education" into the public education system from the 2020/2021 academic year raised the question of conducting scientific research on the concepts of "education" and "education". "Public education". These concepts are analyzed from the scientific-pedagogical, socio-ideological and historical points of view.

Key words: education, national education, the concept of continuous spiritual education, the subject of "upbringing", academic education, social communication, play, self-awareness, objective and subjective influence.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzurida 2019-yil 23-avgust kuni bo‘lib o‘tgan xalq ta‘limi tizimini rivojlantirish, pedagoglarning malakasi va jamiyatdagi nufuzini oshirish, yosh avlod ma‘naviyatini yuksaltirish masalalariga bag‘ishlangan videoselektor

yig‘ilishining 24-bandida belgilangan “Milliy g‘oya”, “Odobnoma”, “Dunyo dinlari tarixi”, “Vatan tuyg‘usi” kabi fanlarni birlashtirgan holda, 2020/2021 o‘quv yilidan yagona “Tarbiya” fanini bosqichma-bosqich joriy qilish yuzasidan amalga oshirilayotgan ishlar to‘g‘risida”gi 22817-xh son yig‘ilish bayoni asosida O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 31-dekabrda “Uzluksiz ma’naviy tarbiya konsepsiyasini tasdiqlash va uni amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi 1059-son⁴⁶ hamda 2020-yil 6-iyulida “Umumiy o‘rta ta’lim muassasalarida “tarbiya” fanini bosqichma-bosqich amaliyotga joriy etish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi 422-son⁴⁷ Qarorlari qabul qilindi.

Mazkur qarorlar asosida barcha yosh davrlari uchun Uzluksiz ma’naviy tarbiya Konsepsiyasi qabul qilinishi qatorida umumiy o‘rta ta’lim muassasalari o‘quvchilarining yoshi va psixofiziologik xususiyatlarini inobatga olgan holda ularning ongiga umuminsoniy qadriyatlar va yuksak ma’naviyatni yanada chuqur singdirish, ularni vatanparvarlik va insonparvarlik ruhida tarbiyalash, umumiy o‘rta ta’lim muassasalaridagi ma’naviy-tarbiyaviy ishlarni yangicha asosda tashkil etish maqsadida “Odobnoma”, “Vatan tuyg‘usi”, “Milliy istiqloq g‘oyasi va ma’naviyat asoslari” hamda “Dunyo dinlari tarixi” fanlarini birlashtirgan holda yagona “Tarbiya” fani 1 — 9-sinflarda — 2020/2021 o‘quv yilidan, 10 — 11-sinflarda esa — 2021/2022 o‘quv yilidan boshlab yuqoridagi fanlarga ajratilgan umumiy soatlar doirasida bosqichma-bosqich amaliyotga joriy etish ishlari amalga oshirila boshlandi.

Ta’kidlash kerakki, Tarbiya fani davr talablari asosida joriy etilayotgan yangi fan hisoblanadi. Shu sababli ham bugungi kungacha aynan mazkur fanga aloqador nazariy (fan metodologiyasi, konsepsiyasi, asosiy tushunchalari, darslik va metodik qo‘llanmalar mazmuni, boshqa fanlar bilan aloqadorligi) va amaliy (darslik va metodik qo‘llanmalar shakli, fanni o‘qitish metodikasi) masalalarni tahlil va tadqiq etishga katta ehtiyoj mavjud. Shu nuqtayi nazardan qaraganda mazkur maqolada ko‘tarilayotgan masalaning dolzarbligini ko‘rish mumkin.

Ma’lumki, “har qanday narsa va hodisani aniqlashdan avval uning mohiyatini anglatuvchi tushunchalar yoki u haqda ma’lumot beruvchi ta’riflarni chuqur tahlil va tadqiq etish qo‘yilayotgan muammoni ilmiy amaliy yechimini topishda eng qulay vosita hisoblanadi”⁴⁸. Shunga ko‘ra, dastlab e’tiborni tadqiqotning asosini tashkil qiluvchi “tarbiya” tushunchasini tahliliga qaratamiz.

O‘zbekiston Milliy Ensiklopediyasida keltirilishicha, tarbiya deganda shaxsda muayyan jismoniy, ruhiy, axloqiy, ma’naviy sifatlarni shakllantirishga qaratilgan amaliy pedagogik jarayon tushuniladi. Tarbiya insonning jamiyatda yashashi uchun zarur bo‘lgan

⁴⁶O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “Uzluksiz ma’naviy tarbiya konsepsiyasini tasdiqlash va uni amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi 1059-son Qarori. Qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi, 03.01.2020-y., 09/20/1059/4265-son, 19.06.2020-y., 09/20/391/0777-son.

⁴⁷O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “Umumiy o‘rta ta’lim muassasalarida “tarbiya” fanini bosqichma-bosqich amaliyotga joriy etish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi 422-son Qarori. Qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi, 07.07.2020-y., 09/20/422/1033-son.

⁴⁸Norliyev R.I. Milliy taraqqiyot va ma’naviy yuksalishning o‘zaro aloqadorligi va ta’sir xususiyatlari. Avtoreferat. falsafa fan. nom. diss. – T.: 2011. 10 - bet.

xususiyatlarga ega bo‘lishini ta‘minlash yo‘lida ko‘rsatiladigan chora-tadbirlar yig‘indisi bo‘lib, u insonning insoniyligini ta‘minlaydigan eng qadimgi va abadiy qadriyatdir. Tarbiyasiz alohida odam ham, kishilik jamiyati ham mavjud bo‘la olmaydi. Chunki odam va jamiyatning mavjudligini ta‘minlaydigan qadriyatlar tarbiya tufayligina bir avloddan boshqasiga o‘tadi⁴⁹.

Yunon faylasufi Platon fikricha, “tarbiya” so‘zi yunon tilida “paideia”, “o‘yin” ya‘ni “paidia” so‘ziga talaffuzi juda yaqin⁵⁰ hisoblanadi. “Tarbiya” tushunchasini yunoncha “paidia” ya‘ni “o‘yin” tushunchasi bilan yaqinligi barcha millatlarga ham xos bo‘lib, buni aksariyat hollarda tarbiya yosh avlodda turli xalq o‘yinlari, kundalik uy-ro‘zg‘or yumushlari bilan qorishiq holda shakllanib borishida ko‘rish mumkin.

Yana bir yunon faylasufi va tarixchisi Plutarx “tarbiya” masalasida aniq zamon va makonga oid misol keltirib, unda qadimgi spartaliklarning ta‘lim-tarbiyasi haqida shunday deydi: “o‘qish va yozish – bolalarga ularning faqat eng zaruri o‘rgatilar edi, tarbiyaning qolgan qismi esa bitta maqsadni: hech so‘zsiz itoat qildirish, chidamli bo‘lish va yengish ilmini o‘rgatishni ko‘zda tutadi”⁵¹. Bu fikrlari bilan Plutarx qadimgi spartaliklar tarbiyasida bitta maqsad: “hech so‘zsiz itoat qildirish, chidamli bo‘lish va yengish ilmini o‘rgatish” ko‘zda tutganligini e‘tirof etadi. Mazkur tarbiya o‘z zamoni va makoni uchun eng to‘g‘ri yo‘l bo‘lganini, buni o‘sha davrda yunon shahar-davlatlari o‘rtasida Spartani barqaror taraqqiy etganligida hamda Sparta askarlarini mazkur tarbiya sababli tarixda qoldirgan jasoratlarida ko‘rish mumkin.

Mazkur masala bo‘yicha Sharq mutafakkirlari orasida Abu Ali ibn Sinoning qarashlari diqqatga sazovor bo‘lib, “u tarbiya jarayoni aqliy, jismoniy, axloqiy, estetik va mehnat (hunar o‘rgatish) tarbiyalarining bir butunligini tashkil etadi, deb ko‘rsatgan edi. U maktabda o‘qish, tarbiya ishlarini jamoa tarzida tashkil etish g‘oyasini olg‘a surdi. O‘qitish jarayonining didaktik asoslarini yaratdi. Uning fikricha, bolani birdan kitobga band qilib qo‘ymaslik, o‘qish sekin-asta, yengildan og‘irga qarab borish orqali olib borilishi kerak”⁵².

Tarbiya tushunchasiga oid ibn Sinoning qarashlarining diqqatga sazovorligi shundaki, unda tarbiya bir butunlik (aqliy, jismoniy, axloqiy, estetik va mehnat (hunar o‘rgatish) kabi jarayonlar yig‘indisi sifati)da olib qaralib, u ta‘lim (akademik ta‘lim)dan ajratilgan holda talqin qilingan. Darhaqiqat, ushbu qarashlar tarbiya amaliyotida tarbiya va ta‘lim chegaralarini to‘g‘ri belgilab olishda juda muhim hisoblanadi. Garchi mamlakatimiz ta‘lim tizimida “ta‘lim va tarbiya bir-biridan ajratilmasligi” ustuvor bo‘lsada Yaponiya tajribasida tarbiya va ta‘lim o‘rtasida muayyan chegaralar mavjudligini ko‘rish mumkin. Ya‘ni mazkur davlatning ta‘lim siyosatiga ko‘ra maktabgacha ta‘lim hamda boshlang‘ich ta‘lim bosqichlarida yosh avlodga faqat tarbiya beriladi, akademik ta‘lim esa, boshlang‘ich ta‘limdan keyin boshlanadi⁵³. Yapon halqining bugungi kundagi tarbiyalanganlik hamda

⁴⁹ O‘zbekiston Milliy Ensiklopediyasi. - T.: “O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi” nashr. 8-jild. 2004. 270-bet.

⁵⁰ Aflotun. Qonunlar. Tarj. Urfon Otajon. T.: “Yangi asr avlodi”, 2008. 449-bet.

⁵¹ Plutarx. Sochineniye. Pervod s drevnegrecheskogfo. Sostavitel S.Averenseva. M.: Xudojestvennaya literatura. 1983.

⁵² Qarang: Pedagogika tarixidan Xrestomatiya. Tuzuvchi-muallif: O.Hasanboyeva. T.: “O‘qituvchi”, 1993. 37-bet.

⁵³ Qarang: K.Preobrajenskiy. Kak stat yaponsem. – M., 1988.

intelektual darajasi Ibn Sinoni yuqorida keltirilgan fikrlarini qay darajada to‘g‘ri ekanligini ko‘rsatib turibdi.

Tarbiya masalasida so‘z borganda jadid mutafakkir Abdulla Avloniy fikrlarini keltirmaslik mumkin emas. U tarbiya tushunchasiga “tarbiya – “pedagogiya”, ya’ni bola tarbiyasining fani demakdur. Ilmi axloqning asosi tarbiya o‘ldug‘indan shul xususda bir oz so‘z so‘ylaymiz. Bolaning salomati va saodati uchun yaxshi tarbiya qilmaq, tanini pok tutmaq, yosh vaqtdan maslakini tuzatmaq, yaxshi xulqlarni o‘rgatmaq, yomon xulqlardan saqlab o‘sdurmakdur”⁵⁴, deya ta’rif beradi. A.Avloniy tarbiyani inson, jamiyat va davlat hayotida qay darajada dolzarb ekanligini anglatish uchun “Alhosil, tarbiya bizlar uchun yo hayot – yo mamot, yo najot – yo halokat, yo saodat – yo falokat masalasidir”⁵⁵, degan fikrni ilgari suradi. Bu bilan tarbiya barcha sohadagi taraqqiyotning asosi ekanligini, ayni damda tarbiyasizlik esa, barcha sohani halokatga olib boruvchi omil ekanligini ta’kidlaydi.

Hozirgi kunda mamlakatimiz olimlari tomonidan tarbiya tushunchasi bo‘yicha ko‘plab ta’rif va talqinlar berilgan bo‘lib, Jumladan, bir guruh olimlar, ya’ni R.H.Djurayev, S.T.Turg‘unov, G.M.Nazirovalar fikriga ko‘ra “tarbiya – insonlar rivojlanishida asosiy rol o‘ynaydigan jarayon bo‘lib, bir avlod ijtimoiy tajribasining keyingi avlodlar tomonidan o‘zlashtirilishi va ularning ijtimoiy hayotga qo‘shilishlarini ta’minlab beruvchi zaruriy faoliyatdir”⁵⁶. N.G‘aybullayev, R.Yodgorov va R.Mamatqulovalar fikricha esa, “tarbiya keng ma’noda yoshlarni, insonlarni obyektiv va subyektiv ta’sirlar asosida axloqiy, aqliy, amaliy, jismoniy shakllanish jarayonidir”⁵⁷.

Professor M.Quronov talqiniga ko‘ra, “tarbiya” so‘zi “milliy tarbiya” tushunchasining tarkibiy qismi bo‘lgani tufayli bu tushunchaga ham yangicha yondashgan holda xolis ilmiy-pedagogik ta’rif bermoq kerak. Arabcha “tarbiya”, “tarbiyat” so‘zlari 1) parvarish qilmoq; ta’lim bermoq; o‘rgatish; odob o‘rgatish; 2) navozish, mehribonlik ko‘rsatish: ko‘z-quloq bo‘lish; himoya qilish kabi ko‘p qirrali mazmunga ega...”⁵⁸.

Yuqoridagi tahlililardan kelib chiqqan xolda chiqqan holda tarbiya tushunchasiga ta’rif beradigan bo‘lsak, bizningcha “tarbiya bu – davlat va jamiyatning strategik maqsadlarini ro‘yobga chiqarishi uchun yosh avlodning shaxsiy konsepsiyasi va kapitalini ochishiga maqsadli ta’sir ko‘rsatadigan ilmiy-pedagogik hamda amaliy-metodik jarayon” hisoblanadi.

Tarbiya avvalo, ilmiy-pedagogik hamda ijtimoiy ahamiyatga ega ekan albatta uning muallifi - egasi ham mavjud bo‘ladi. Dunyo bo‘yicha har bir millatning o‘ziga xos tarbiyasining muallifi ham ana o‘sha millatning o‘zi hisoblanadi. Muayyan millatga tegishli bo‘lgan, nazariyasi, uslubi, usullari va mezonlari bilan boshqa millatlar tarbiyasidan ajralib turadigan tarbiyaning mazkur shakli milliy tarbiya, deb ataladi.

⁵⁴ Abdulla Avloniy. Turkiy Guliston yoxud axloq. www.ziyouz.com kutubxonasi. 3-bet.

⁵⁵ Abdulla Avloniy. Turkiy Guliston yoxud axloq. www.ziyouz.com kutubxonasi. 5-bet.

⁵⁶ Djurayev R.H., Turg‘unov S.T., Nazirova G.M. Pedagogika. T.: “Riso EZ 200 E”, 2013. 76-bet.

⁵⁷ G‘aybullayev N.R., Yodgorov R., Mamatqulova R. Pedagogika (oliy o‘quv yurtlari uchun qo‘llanma) T.: “M.Ulug‘bek nomidagi O‘zbekiston Milliy Universiteti”, 2005. 43-bet.

⁵⁸ Quronov M. Bolam baxtli bo‘lsin, desangiz...T.: “Ma’naviyat”, 2014. - 132-bet.

Milliy tarbiya tushunchasini mazmun-mohiyatini “millat” tushunchasi bilan uzviy bog‘liq bo‘lib, ushbu tushunchani mazmunini ochmay turib “milliy tarbiya” tushunchasining mazmunini anglab bo‘lmaydi.

Ma’lumki, “millat - uzoq davom etgan ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy va etnomadaniy jarayonda, aniq hududiy doirada, til va o‘zlikni anglash birligi asosida shakllangan xalq etnik tarixining eng yuksak cho‘qqisi, o‘ziga xos madaniyat, ong va mentalitet zaminida tarkib toptan ijtimoiy birlik shakli. Millat kishilarning jips tarixiy birligi, umumiy iqtisodiy turmush, til, hudud birligi, madaniyat, ong, ruhiyat uyg‘unligi va mushtarakligi demakdir”⁵⁹.

Xorij adabiyotlarida millat tushunchasiga ta’rif va talqinlar xilma-xil bo‘lishiga qaramay, bugungi kunda asosan “millatning talqin qilishda ikkita yondoshish mavjud. Birinchisiga asosan millat ma’lum davlat fuqarolarining siyosiy birligi (siyosiy millat). Ikkinchisiga binoan millat bu ma’lum davlat fuqarolarining yagona til va o‘z-o‘zini anglash asosida tashkil topgan etnik birligi (etno-millat) nazarda tutiladi. Bitta millatga tegishli odamlar umumiy xudud, til va madaniyatga ega bo‘lishadi”⁶⁰. Undan tashqari xorij va yurtimiz olimlari tomonidan har bir millatning o‘ziga xos milliy ongi, milliy tarbiya tizimi mavjudligiga ham e’tibor qaratiladi. Millat tushunchasi doirasida bunday xilma-xil fikrlarning ilgari surilayotganligi bejiz emas. Chunki “millat” tushunchasini ta’riflash qanchalik murakkab bo‘lsa, uning birlik bo‘lishi uchun shart bo‘lgan mezonlarni belgilash ham shu darajadagi eng murakkab masala hisoblanadi⁶¹.

Yurtimiz olimlari yondashuvlariga ko‘ra, milliy tarbiya - bu umuminsoniy pedagogik madaniyatning xususiy, bir xalk, tajribasida muayyan namoyon bo‘lishi hisoblanadi. Shu bois milliylik tabiiy va shu sababdan umuminsoniylik milliyliklar orasidagi umumiylik, uyg‘unlikdir. Zero, umuminsoniy kadriyatlar milliy kadriyatlar asosiga quriladi⁶².

“Milliy” tarbiyaning manbai – milliylikdir! “Millat”, “milliylik”, “milliy g‘urur”, “milliy odob”, “millatlararo muloqot madaniyati” tushunchalarining o‘zagini arabcha “mil” so‘zi tashkil qiladi. Bu so‘z arabchada “o‘zak”, “tub mohiyat”, “negiz” ma’nolarini anglatadi. “Millat” so‘zi esa bir necha ma’noni: 1) din, mazhab; 2) ummat: bir mazhabga mansub axoli; 3) xalq ma’nolarini anglatadi. “Millat”, “milliylik” tushunchalarining talqini bilan tanishar ekanmiz, ularning g‘arbona va sharqona tarzlari bor ekanini ko‘ramiz. Aniqrog‘i, g‘arbiy talqin xristian, sharqiy talqin esa islomiy o‘zaklarga borib tutashadi. Ya’ni Ovrupo xalqlari tillariga millat tushunchasi lotincha “natio” – qabila, xalq sifatida xristian dini bilan birga kirib kelgan bo‘lsa, Osiyoga esa islom ta’limoti orqali yuqoridagi uch xil ma’noda kirib kelib singdi”⁶³. Demak, milliy tarbiyaning lug‘aviy ma’nosini “yosh avlodlarni o‘z

⁵⁹ O‘zbekiston Milliy Ensiklopediyasi. T.: “O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi” nashr. 8-jild. 2004. - 270-bet.

⁶⁰ Abdullayeva M.N., Gaffarova G., Nosirov N., Sharipov A., Xaitov Sh. va boshq. Falsafa: izohli lug‘at. - T.: O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi I.Mo‘minov nomidagi Falsafa va huquq instituti nashriyoti, 2009. 227-bet.

⁶¹ Otamurodov S., Otamurodov S. O‘zbekistonda ma’naviy-ruhiy tiklanish. - T.: «Yangi asr avlodi», 2003 -15-b.

⁶² Muxsiyeva A.Sh. Oilada milliy tarbiya jarayonining metodik asoslari. Avtoreferat. pedagogika fan. nom. diss. – T.: 2005. - 8 - bet.

⁶³ Quronov M. Bolam baxtli bo‘lsin, desangiz...T.: “Ma’naviyat”, 2014. – 131-132-betlar.

xalqiga xos milliy fazilatlar namunasida shakllantirish, ta’lim bermoq” sifatida ta’riflash mumkin”⁶⁴.

Yuqorida keltirilgan xorij va yurtimiz olimlarining “milliy tarbiya” tushunchasiga oid qarashlari sintezlagan holda shaxsiy, mualliflik ta’rifimizni biyon etadigan bo’lsak, bizningcha, “milliy tarbiya bu – ajdodlarning ijtimoiy-pedagogik, ijtimoiy-mafkuraviy, diniy hamda iqtisodiy-madaniy me’rosi asosiga qurilgan, yosh avlodni millatning tarixiy va strategik intilishlarini ro’yobga chiqarishga undovchi maqsadli, umummilliy faoliyat” hisoblanadi.

Yuqoridagi keltirilgan tahlillar bo’yicha xulosa qiladigan bo’lsak:

Birinchidan: bugungi axborot almashinuvi jadallashgan davr talablari hisobga olingan holda 2019-yil 23-avgust kuni O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan umumta’lim tizimidagi “Milliy g‘oya”, “Odobnoma”, “Dunyo dinlari tarixi”, “Vatan tuyg‘usi” kabi fanlarni birlashtirgan holda yagona “Tarbiya” fanini joriy qilish taklifi berildi. Mazkur taklif asosida avvalo, fundamental - barcha yosh davrlari uchun Uzluksiz ma’naviy tarbiya Konsepsiyasi ishlab chiqildi hamda shu asosda umumta’lim tizimiga “Tarbiya” fanini bosqichma-bosqich joriy etish boshlandi. Ta’limdagi mazkur yangilik Tarbiya faniga aloqador nazariy va amaliy masalalarni tahlil va tadqiq etishni kun tartibiga olib chiqdi.

Ikkinchidan, tarbiya tushunchasi Tarbiya fanining asosiy tayanch tushunchasi hisoblanadi. Shunga ko‘ra mazkur maqolada ushbu tushuncha tahlil etildi. Unga ko‘ra, qadimgi mutafakkirlar tomonidan “tarbiya” so‘zi yunon tilida “paideia”, “o‘yin” ya’ni “paidia” so‘ziga talaffuzi juda yaqinligi (Platon); tarbiya - “hech so‘zsiz itoat qildirish, chidamli bo‘lish va yengish ilmini o‘rgatish” ekanligi (Plutarx); tarbiya bir butunlik (aqliy, jismoniy, axloqiy, estetik va mehnat (hunar o‘rgatish) kabi jarayonlar) yig‘indisi bo‘lib, u ta’lim (akademik ta’lim)dan farq qilishi (Ibn Sino); tarbiya “ezgulikka qaratilgan turmush va amaliy faoliyatga, nimasi bilan o‘z mamlakatiga foydasi tegishi mumkinligi haqidagi ehtiyojni o‘rgatish” ekanligi (Jon Lokk); tarbiya “bolaning salomati va saodati uchun tanini pok tutmak, yosh vaqtdan maslakini tuzatmak, yaxshi xulqlarni o‘rgatmak, yomon xulqlardan saqlab o‘sdurmak” ekanligi (A.Avloniy) borasida fikrlar aytilgan bo‘lsa, zamonaviy pedagogikada tarbiyaga “ikki avlod o‘rtasidagi ijtimoiy aloqani ta’minlaydigan vosita”, “insonni har tomonlama shakllanishida rol o‘ynaydigan obyektiv va subyektiv ta’sir”, “shaxsga o‘z-o‘zini anglashiga maqsadli ta’sir ko‘rsatadigan jarayon” hamda “milliy tarbiya” tushunchasining tarkibiy qismi” sifatida qaralib kelinyotgani aniqlandi.

Uchinchidan, mazkur maqolada “tarbiya” va “milliy tarbiya” masalalariga mualliflik yondashuvi asosida quyidagicha ta’riflar berildi: “Tarbiya bu – davlat va jamiyatning strategik maqsadlarini ro’yobga chiqarishi uchun fuqarolarga shaxsiy konsepsiyasi va kapitalini ochishlariga maqsadli ta’sir ko‘rsatadigan ham pedagogik ham ijtimoiy-mafkuraviy jarayon” hisoblanadi. Milliy tarbiya esa, “ajdodlarning ijtimoiy-pedagogik, ijtimoiy-mafkuraviy, diniy hamda iqtisodiy-madaniy me’rosi asosiga qurilgan, yosh avlodni millatning tarixiy va strategik intilishlarini ro’yobga chiqarishga undovchi maqsadli, umummilliy faoliyatdir”.

⁶⁴ Quronov M. Bolam baxtli bo‘lsin, desangiz...T.: “Ma’naviyat”, 2014. - 132-bet.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “Uzluksiz ma’naviy tarbiya konsepsiyasini tasdiqlash va uni amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi 1059-son Qarori. Qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi, 03.01.2020-y., 09/20/1059/4265-son, 19.06.2020-y., 09/20/391/0777-son.
2. Pedagogika tarixidan Xrestomatiya. Tuzuvchi-muallif: O.Hasanboyeva. T.: “O‘qituvchi”, 1993. 37-bet.
3. Djurayev R.H., Turg‘unov S.T., Nazirova G.M. Pedagogika. T.: “Riso EZ 200 E”, 2013. 76-bet.
4. G‘aybullayev N.R., Yodgorov R., Mamatqulova R. Pedagogika (oliy o‘quv yurtlari uchun qo‘llanma) T.: “M.Ulug‘bek nomidagi O‘zbekiston Milliy Universiteti”, 2005. 43-bet.
5. Abdullayeva M.N., Gaffarova G., Nosirov N., Sharipov A., Xaitov Sh. va boshq. Falsafa: izohli lug‘at. - T.: O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi I.Mo‘minov nomidagi Falsafa va huquq instituti nashriyoti, 2009. 227-bet.
6. Muxsiyeva A.Sh. Oilada milliy tarbiya jarayonining metodik asoslari. Avtoreferat. pedagogika fan. nom. diss. – T.: 2005. - 8 - bet.
7. Norliyev R.I. Milliy taraqqiyot va ma’naviy yuksalishning o‘zaro aloqadorligi va ta’sir xususiyatlari. Avtoreferat. falsafa fan. nom. diss. – T.: 2011. 10 - bet.